

Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Rolüne İlişkin Rehber Öğretmenlerin ve Sosyal Hizmet Çalışanlarının Görüşleri¹

Davut ELMACI²

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, koruma altındaki çocukların korunmasında okulun rolüne ilişkin rehber öğretmenlerin ve sosyal hizmet çalışanlarının görüşlerini tespit etmektir. Nitel araştırma olarak desenlenen araştırmanın katılımcılarını TR83 bölgesindeki (Amasya, Çorum, Samsun, Tokat illeri) koruma altındaki ilkokul düzeyindeki çocukların devam ettiği okullardaki rehber öğretmenler ile yine aynı bölgede sosyal hizmet kuruluşlarında görevli sosyal hizmet çalışanları oluşturmaktadır. Bu kapsamda 11 rehber öğretmen ve 12 sosyal hizmet çalışanıyla görüşme yapılmıştır. Araştırma bulguları okulun, koruma altındaki çocukların daha çok sosyalleşmeleri bakımından faydalı olduğunu göstermektedir. Koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolünü yerine getirirken karşılaşılan başlıca sorunlar; koruma altındaki çocukların davranış sorunları, okul ile sosyal hizmet kurumu arasındaki iletişimin yeterli düzeyde sağlanamaması, koruma altındaki çocukların geçmişte yaşadıkları sorunlar, okul personelinin koruma altındaki çocuklarla ilgili yeterli bilgiye sahip olmaması ve etiketleme olarak ortaya çıkmıştır. Araştırma sonuçlarına göre okul yöneticileri ve öğretmenlerin çocuk koruma konusunda farkındalıklarının artırılması ve okul ile sosyal hizmet kurumu arasında etkin bir işbirliğinin sağlanması yararlı görülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Çocuk koruma, Koruma altındaki çocuklar, Rehber öğretmen, Sosyal hizmet çalışanı

¹ Bu makale Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünde Prof. Dr. Yasemin Karaman Kepenekci danışmanlığında hazırlanan "Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Rolüne İlişkin Öğretmenlerin, Yöneticilerin ve Alandaki Uzmanların Görüşleri" başlıklı doktora tezinin bir bölümünden üretilmiştir.

² Yrd. Doç. Dr. - Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü - davut.elmaci@amasya.edu.tr

GİRİŞ

Koruma altındaki çocukların, bakım ve yetiştirilmelerinden sorumlu kimselerin uygun koşullar sağlayamaması nedeniyle korunmaya ihtiyacı olup durumuna mahkeme kararı aracılığıyla devletin el koyması gerekli görülen çocuklar olduğu söylenebilir. Koruma altındaki çocuklar ya 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanununa (SHK) ya da 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununa (ÇKK) göre koruma altına alınmaktadır. 2828 sayılı SHK'ya göre; beden, ruh ve ahlak gelişimleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olmak koşuluyla; ana veya babasız, ana ve babasız çocuklar; ana veya babası veya her ikisi de belli olmayan çocuklar; ana ve babası veya her ikisi tarafından terk edilen çocuklar; ana veya babası tarafından ihmal edilip fuhuş, dilencilik, alkollü içkileri veya uyuşturucu maddeleri kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen çocukların korunmaya ihtiyacı vardır (SHK, 1983, m.3). 5395 sayılı ÇKK'da ise korunma ihtiyacı olan çocuk; "Bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru çocuk" olarak tanımlanmaktadır (ÇKK, 2005, m.3/a1).

Günümüzde çocuk koruma hizmetleri çocukların kötü muameleden korunması, çocuğun sağlıklı gelişimi, çocuklara en uygun yaşam olanaklarının sağlanması ve çocukların yetişkinliğe başarılı bir giriş yapmaları amacıyla sunulmaktadır (Büker, & Gültekin, 2015). Çocuğun korunması denilince; çocuğun istismar ve ihmalden, suça sürüklenmekten, bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliğini tehlikeye düşürecek durumlardan ve her türlü risklerden korunmasının anlaşıldığı söylenebilir. Bunun dışında çocukların gelişimini olumsuz etkileyecek ve yetişkinliğe başarılı bir giriş yapmalarını engelleyecek her türlü riskin önceden fark edilip engellenmesi de çocuk koruma sürecinin bir parçasıdır.

Her ne kadar ÇKK, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB) yanında diğer kurumlara da çocuk korumaya ilişkin görevler vermiş olsa da koruma altındaki çocuklara sunulan hizmetler denilince daha çok ASPB tarafından yerine getirilen bakım tedbiri akla gelmektedir. Koruma altındaki çocukların bakımı, ASPB'ye bağlı kuruluşlarda ya da aile yanında olabilmektedir. 2015 yılı sonu itibariyle ASPB'ye bağlı yatılı kuruluşlarda bakılan çocukların sayısı 12 bin 667'dir. Bunların dışında koruyucu aileler yanında bakılan ve kendi aileleri yanında desteklenen çocuklar da bulunmaktadır. Koruyucu aile yanında bakımı sağlanan 4 bin 615 çocuk dikkate alındığında 17 bin 282 çocuk koruma altında bulunmaktadır. Bunu dışında koruma altına alınmadan aile yanında destek verilen 71 bin 845 çocuk bulunmaktadır (Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2015 Yılı Sonu İstatistikleri).

Çeşitli nedenlerle koruma altına alınan ve kendi aileleri dışında başkaları yanında yaşamak durumunda kalan çocuklar her ne kadar çocuk koruma kuruluşlarında ya da koruyucu aileler yanında kalıyor olsalar da yaşamlarının önemli bir bölümünü tüm diğer çocuklar gibi okulda geçirmektedirler. Koruma altında olma, bu çocukların okuldaki davranışlarını ve eğitimcilerin onlara karşı tepkilerini etkilemektedir (Altshuler, 2003). Bu çocuklar kendi biyolojik aileleriyle birlikte yaşamadıklarından, okuldaki deneyimleri onlar için daha da önemli hale gelmektedir. Çünkü okul deneyimleri onların gelişimlerini ve yetişkinlik hayatına hazırlanmalarını önemli ölçüde etkilemektedir (Celeste, 2011). Ancak yapılan çalışmalar, koruma altındaki çocukların eğitim yönünden dezavantajlı olduğunu, diğer çocuklara göre akademik başarılarının ve sosyal uyum düzeylerinin düşük olduğunu, daha fazla okul devamsızlığı ve okul terki yaşadıklarını göstermektedir (Altshuler, 2003;

Christian, 2003; Crawford, & Tilbury, 2007). Çocuk refahı politikalarında bu gençlerin eğitimsel sorunları dikkati çekmekte ve bu olumsuzlukların azaltılması için daha fazla çaba gösterilmesi gerektiğine vurgu yapılmaktadır (Gustavsson, & MacEachron, 2012). Bu çocukların eğitimi görmezlikten gelinmektedir ve bu çocuklar okullardaki en dezavantajlı gruplardan birini oluşturmaktadır. Koruma altındaki çocukların eğitimsel başarıları onların eğitimlerinden sorumlu temel kurum ve kişilerin iletişim ve işbirliğinden de etkilenmektedir (Vacca, 2008). Koruma altındaki çocuklar eğitim ortamlarında etiketlenme ve dışlanmaya da maruz kalabilmektedir. Hatta öğretmenler koruma altındaki çocuklardan düşük başarı beklentisi içinde olabilmektedir (Hadley Centre For Adoption and Foster Care Studies, 2015). Benzer şekilde Altshuler de (2003) koruma altında olmanın, bu çocukların okuldaki davranışlarını ve eğitimcilerin onlara karşı davranışlarını etkilediğini belirtmektedir.

Jackson ve diğerleri (2002) tarafından yapılan bir çalışmada, koruma altındaki çocukların eğitimlerinin ihmal edilmesinin onların yaşam becerilerinde son derece negatif bir etkiye sahip olduğu ve genel olarak koruma altındaki çocuklar ve toplum açısından daha maliyetli olduğu anlaşılmıştır. Koruma altındaki çocuklar için yapılması gereken en etkili yol, gerek okulda gerekse okul dışında koruma altına alındıkları ilk günden başlayarak koruma altında buldukları süre boyunca onlara çok sıkı bir eğitim desteğinin sağlanması olarak görülmektedir (Jackson ve diğerleri, 2002). Jackson ve Martin (1998) tarafından yapılan araştırmada da eğitimsel başarı, koruma altındaki çocukların yetişkinlik hayatındaki yaşam biçimlerinin belirlenmesinde ve sosyal içermelerinin sağlanmasında çok etkili bir faktör olarak ortaya çıkmıştır. Bu sorunlardan hareketle bu araştırmanın amacı, TR83 bölgesindeki (Amasya, Çorum, Samsun, Tokat) kamu ilkokullarında öğrenim gören ve koruma altında bulunan çocukların korunmasında okulun mevcut rolüne, okulun sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğine, bu alanlarda yaşanan sorunlara ve bu sorunların çözümüne ilişkin rehber öğretmenlerin ve sosyal hizmet çalışanlarının görüşlerini tespit etmektir.

YÖNTEM

Araştırma, tarama modelindedir. Ele alınan konu ile ilgili derinlemesine bilgi edinilmesi amaçlandığından nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden olgubilim deseni kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın verileri TR83 Bölgesindeki (Amasya, Çorum, Samsun ve Tokat illeri) koruma altındaki ilkokul 1., 2., 3. ve 4. sınıf çocukların devam ettiği okullardaki rehber öğretmenler ile yine bu bölgedeki sosyal hizmet kuruluşlarında görevli sosyal hizmet çalışanlarından toplanmıştır. Koruma altındaki çocuklar özel bir gruptur ve bu çocuklarla çalışan görevlilere ulaşmak güçtür. Koruma altındaki çocukların sayısı sınırlıdır ve bu çocuklar her okulda bulunmamaktadır. Katılımcıların belirtilen bölgeden seçilmesinin nedeni; araştırmacının belirtilen bölgede ikamet etmesi ve adı geçen illerdeki koruma altındaki çocuklara hizmet veren sosyal hizmet kuruluşlarıyla yakın işbirliği içinde olması, çalışma grubunun büyüklüğünün ve çeşitliliğinin arttırılması, daha geniş bir bölge için olanakların elverişli olmamasıdır. Çalışma grubunun belirlenmesi için ASPB'den Amasya, Çorum, Samsun ve Tokat illerinde koruma altındaki ilkokul düzeyindeki çocukların devam ettikleri okullar talep edilmiştir. Böylelikle koruma altındaki ilkokul düzeyindeki çocukların devam ettiği Amasya'da 5, Çorum'da 3, Samsun'da 14 ve Tokat'ta 6 okul tespit edilmiştir. Koruma

altındaki çocukların kaldığı sosyal hizmet kuruluşları; sevgi evi, çocuk evi, çocuk yuvası gibi kuruluşlar olup araştırmanın yapıldığı dönem belirtilen illerde koruma altındaki ilkokul düzeyindeki çocukların kaldığı sekiz sosyal hizmet kuruluşu tespit edilmiştir.

Koruma altındaki ilkokul düzeyindeki çocuklarla ilgili rehber öğretmen ve sosyal hizmet çalışanı sayısının sınırlı olması nedeniyle özel bir örneklem alınması yoluna gidilmemiş, örneklem seçiminde araştırmacı tarafından bazı ölçütler geliştirilmiştir. Buna göre çalışma grubundaki katılımcıların şu ölçütleri sağlaması istenmiştir: (1) Araştırmacının ziyaret ettiği anda okulda/kuruluşta bulunması, (2) Koruma altındaki ilkokul düzeyindeki çocuklardan sorumlu rehber öğretmen/sosyal hizmet çalışanı olması, (3) Araştırmacının ziyaret ettiği gün araştırmaya katılmayı kabul etmesi. Araştırma kapsamında toplam 11 rehber öğretmen ve 12 sosyal hizmet çalışanıyla görüşülmüştür. Görüşme yapılan rehber öğretmenlerin 1'i Amasya, 3'ü Çorum, 4'ü Samsun, 3'ü Tokat ilinden olup 6'sı kadın, 5'i erkektir ve tamamı lisans mezunudur. Rehber öğretmenlerin 7'sinin kıdemi 10 yıldan az, 4'ünün kıdemi 11-20 yıl arasındadır. Görüşme yapılan sosyal hizmet çalışanlarının 1'i Amasya, 3'ü Çorum, 5'i Samsun, 3'ü Tokat ilinden olup 4'ü kadın, 8'i erkektir ve 11'i lisans, 1'i lisansüstü mezunudur. Sosyal hizmet çalışanlarının 8'inin kıdemi 10 yıldan az, 1'inin kıdemi 11-20 yıl arasında, 3'ünün kıdemi 21 yıl ve üzeridir. Görüşme yapılan sosyal hizmet çalışanlarının 9'u öğretmen, 2'si çocuk gelişimci, 1'i psikologdur.

Veri Toplama Aracı

Verilerin toplanması amacıyla yarı yapılandırılmış bir görüşme formu geliştirilmiştir. Görüşme formunun geliştirilmesinde eğitim yönetimi, ölçme ve değerlendirme, sosyal hizmet, psikolojik danışmanlık ve rehberlik alanlarından uzman görüşlerine başvurulmuştur. Uzman görüşleri doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılarak bir sosyal hizmet çalışanı ile bir rehber öğretmen üzerinde deneme görüşmeler gerçekleştirilmiş ve formun işlediğine karar verilmiştir. Görüşme formu, kişisel bilgilere ilişkin sorular dışında okulun koruma altındaki çocukların korunmasındaki rolü, karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri ile ilgili altı ana sorudan ve alt sorulardan oluşmuştur.

Veri Toplama Süreci

Etik Kurul Onayı ve Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) ile ASPB'den gerekli izinler alındıktan sonra görüşme yapmak amacıyla her grup için ayrı ayrı olmak üzere her ile birer gün ayrılmıştır. Önceden haber vermeksizin koruma altındaki çocukların devam ettiği ilkokullar ziyaret edilmiş, araştırmacının ziyaret ettiği anda varsa araştırmaya katılmayı kabul eden rehber öğretmenlerle görüşme yapılmıştır. Rehber öğretmen bulunmayan okullarda bunun yerine bir başkasıyla görüşülmemiş, birden fazla rehber öğretmen bulunan okullarda koruma altındaki çocuklarla ilgili olan rehber öğretmenle görüşülmüştür. Benzer şekilde önceden haber vermeksizin koruma altındaki çocukların kaldıkları sosyal hizmet kuruluşları ziyaret edilerek araştırmacının ziyaret ettiği anda araştırmaya katılmayı kabul eden sosyal hizmet çalışanlarıyla görüşme yapılmıştır. Görüşmeler, izin verenlerden ses kayıt cihazıyla, izin vermeyenlerden el ile yazılarak kayıt altına alınmıştır. Veriler 2015 yılı içerisinde toplanmıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde nitel veri analizi yaklaşımlarına dayalı olarak betimsel analizler ve içerik analizi kullanılmıştır. Veriler öncelikle araştırma soruları doğrultusunda kategorize edilerek ana temalar belirlenmiştir. Ana temaların organize edilmesiyle alt temalar ve

kategoriler oluşturulmuştur. Güvenirliği artırma, yanlılığı azaltma, tema veya kategoriler arasında karşılaştırma yapabilmek ve sonuçların tekrar sınanmasına olanak verme gibi nedenlerle nitel verilerin sayılaştırılması tercih edilen bir durumdur (Yıldırım ve Şimşek, 2006, ss.242-243). Bu nedenle elde edilen bulgular tablolarla gösterilmiş ve bunların frekansları verilmiştir. Aynı zamanda katılımcı ifadelerinden doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Bunun dışında görüşme verileri bir başka kişi tarafından tekrar kodlanmış ve kodlamalar arasındaki uyum yüzdesi %83.66 olarak bulunmuştur. Görüşmelerden yapılan doğrudan alıntılarda rehber öğretmenler için "R", sosyal hizmet çalışanları için "S" kısaltmaları kullanılmıştır.

BULGULAR

Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolüne İlişkin Görüşler

Katılımcıların koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolüne ilişkin görüşleri Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolü

Ana Tema	Alt Temalar	R*	S*	Toplam (n=23)
Okulun mevcut rolü	Sosyalleşmeyi sağlıyor.	7	11	18
	Eğitim sürecini devam ettiriyor.	-	2	2
	Bağlanma sağlıyor.	1	1	2
	İyi davranışlar öğreniliyor.	1	-	1
	Güven veriyor.	1	-	1
	Psikolojik destek sağlıyor.	1	-	1
	Risklerden koruyor.	1	-	1
	Çocuğu anne babayla görüştürüyor.	1	-	1

*R: Rehber Öğretmen, *S: Sosyal Hizmet Çalışanı

Tablo 1’de görüldüğü gibi, katılımcılar koruma altındaki çocukların korunmasında okulun rolünün en çok sosyalleşmeyi sağlama yönünde olduğunu belirtmişlerdir (f=18). Bunun dışında katılımcılar, okulun eğitim sürecini devam ettirme (f=2) ve bağlanma sağlama (f=2) gibi işlevlerine de değinmişlerdir. Bu konuda katılımcıların bazı ifadeleri şunlardır:

Okulun şöyle faydası oluyor, çocukların toplumu tanıması açısından. Çocuklar değişik ortamlardan geldiğinden toplumda belli bir düzenin, kuralların olduğunu fark etmesi yönünden. ... Okula gelince kuralları, toplumu tanıyor (S1).

Çocukların sosyalleşmesinde okulun önemi çok büyük. Bu çocukların da topluma kazandırılması noktasında karşılaştığımız en büyük sorunlardan bir tanesi doğru sosyalleşme (S7).

Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolünü Yerine Getirirken Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Görüşler

Katılımcıların koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolünü yerine getirirken karşılaşılan sorunlara ilişkin görüşleri Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Karşılaşılan sorunlar

Ana Tema	Alt Temalar	Kategoriler	R	S	Toplam (n=23)
Karşılaşılan sorunlar	Çocuk ile ilgili sorunlar	Koruma altındaki çocukların davranış sorunları	8	8	16
		Koruma altındaki çocukların "koruma altında olma"yı kullanması	4	3	7
		Koruma altındaki çocukların akademik başarılarının düşük olması	4	1	5
		Koruma altındaki çocukların sağlık sorunları	-	1	1
		Koruma altındaki çocukların beslenme sorunu	-	1	1
		Koruma altındaki çocukların devamsızlık sorunu	-	3	3
		Koruma altındaki çocukların ödev sorunu	-	2	2
		Koruma altındaki çocukların risklere karşı savunmasızlığı	1	-	1
		Koruma altındaki çocukların dağınık psikolojisi	1	-	1
	Koruma altındaki çocukların düşük benlik saygısı	1	-	1	
	Okul ile ilgili sorunlar	Okul kaydında karşılaşılan sorunlar	-	6	6
		Okulun yapabileceklerinin sınırlı olması	-	1	1
		Okul yönetiminin destek sağlamaması	-	1	1
		Sınıf öğretmenlerinin sorun çözmede aktif olmaması	1		1
	Diğer sorunlar	Koruma altındaki çocukların özel/gizli bilgilerinin paylaşımı	4	9	13
		Sosyal hizmet kurumuyla okul arasında iletişim sorunu	-	1	1
Yakınlarının çocuğu okulda ziyaret etmek istemesi		1		1	

Tablo 2’de görüldüğü gibi katılımcıların, karşılaşılan sorunlara ilişkin görüşleri “çocuk ile ilgili sorunlar”, “okul ile ilgili sorunlar” ve “diğer sorunlar” olmak üzere üç alt tema altında toplanmıştır. “Çocuk ile ilgili sorunlar” arasında en çok koruma altındaki çocukların davranış sorunları ifade edilmiştir (f=16). “Okul ile ilgili sorunlar” arasında okul kaydında karşılaşılan sorunlar ilk sırayı almaktadır (f=6). “Diğer sorunlar” arasında ise katılımcılar en çok koruma altındaki çocukların özel/gizli bilgilerinin paylaşımını belirtmişlerdir (f=13). Bu konuda katılımcıların bazı ifadeleri şunlardır:

Davranış problemleri kesinlikle. Genellikle çocuklar şiddet dilini kullanıyor yani hakikaten çevresindeki çocuklara acımasızca saldırebiliyorlar. Geneli için söylemiyorum ama birçoğu da öyle (R8).

Bizim çocukların çoğu seviyesi çok düşük. Çok geriden başladıkları için, bir uyum sorunu oluyor. Derslerin çok gerisindedir. Kurallara uymama, öğretmenlere büyüklere saygısızlık yapma gibi sorunlar oluyor (S1).

Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolünü Yerine Getirirken Karşılaşılan Sorunların Kaynaklarına İlişkin Görüşler

Katılımcıların koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolünü yerine getirirken karşılaşılan sorunların kaynaklarına ilişkin görüşleri Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Karşılaşılan sorunların kaynakları

Ana Tema	Alt Temalar	Kategoriler	R	S	Toplam (n=23)
Sorunların kaynakları	Okul kaynaklı sorunlar	Okulun sosyal hizmet kurumunu tanımaması	-	5	5
		Öğretmenlerin koruma altındaki çocukları tanımaması	1	3	4
		Öğretmenlerin koruma altındaki çocuklara yaklaşımı	1	2	3
		Okul programı	-	1	1
		Okulun kendi içinde koordinesizliği	-	1	1
		Sorunların okulu aşması	1	-	1
		Okulların kalabalık olması	1	-	1
	Sosyal hizmet kurumu kaynaklı sorunlar	Çocukların aile tarzı ortamda kalmaması	4	-	4
		Okul ziyaretlerinin etkili olmaması	1	2	3
		Sosyal hizmet görevlilerinin çocuğu tanımaması, bilgisizliği	3	-	3
		Farklı sorunlara-geliş nedeni- sahip çocukların bir arada kalması	-	2	2
		Sosyal hizmet kurumunun akademik başarıya yoğunlaşmaması	1	-	1
		Sosyal hizmet kurumlarındaki koşullar	1	-	1
		Erkek bakım elemanlarının çocuklarla yeterince ilgilenmemesi	1	-	1
	Diğer sorunlar	Çocuğun geçmiş yaşantıları	5	8	13
		Etiketleme	2	6	8
		Sevgi eksikliği	3	-	3
		Koruma altındaki çocuklara sağlanan olanaklar	1	2	3
		Pozitif ayrımcılık	1	1	2
		Koruma altındaki çocuklara acıma	-	2	2
		Koruma altındaki çocukların kendi aralarında gruplaşması	-	1	1

Tablo 3'te görüldüğü gibi katılımcıların, karşılaşılan sorunların kaynaklarına ilişkin görüşleri, "okul kaynaklı sorunlar", "sosyal hizmet kurumu kaynaklı sorunlar" ve "diğer sorunlar" olmak üzere üç alt tema altında toplanmıştır. Okul kaynaklı sorunlar en çok "okulun sosyal hizmet kurumunu tanımaması" (f=5) ve "öğretmenlerin koruma altındaki çocukları tanımaması" (f=4) olarak ortaya çıkmıştır. Okulun sosyal hizmet kurumunu yeterince tanımadığını belirtenlerin hepsi (f=5) sosyal hizmet çalışanıdır. Bu konuda katılımcıların bazı ifadeleri şunlardır:

Ne öğretmenlerin ne de okulda çalışan idarecilerin, diğer personelin... bizim kuruluşların günlük işleyişine ilişkin hiçbir gerçekçi, elle tutulur bilgileri yok (S7).

Milli eğitimdeki arkadaşlar bizim çocuklarımızın psikolojilerini tam iyi anlayamıyorlar (S2).

Neden, çünkü onların yaşadığı gerçekten travmatik durumlar, ... yani biraz daha bizi aşan durumlar gibi düşünüyorum ben... Ama ben psikolojik danışman olarak onların problemlerinin beni gerçekten çok çok aştığını gördüm. Çok travmatik, çok hani gerçekten psikiyatrik tedavi gerektiren belki problemler (R2).

Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolünü Yerine Getirirken Karşılaşılan Sorunların Çözümüne İlişkin Öneriler

Katılımcıların, karşılaşılan sorunların çözümüne ilişkin önerileri “okul tarafından yapılması gerekenler”, “MEB tarafından yapılması gerekenler”, “sosyal hizmet kurumu tarafından yapılması gerekenler” ve “diğer yapılması gerekenler” olmak üzere dört alt temaya ayrılmıştır. Bu alt temalardaki öneriler Tablo 4/a Tablo 4/b, Tablo 4/c ve Tablo 4/d’de verilmektedir.

Tablo 4/a. Okul tarafından yapılması gerekenler

Ana Tema	Alt Temalar	Kategoriler	R	S	Toplam (n=23)
Sorunların çözümüne ilişkin öneriler	Okul tarafından yapılması gerektenler	Okul personeli-öğretmenler koruma altındaki çocuklarla ilgili bilgilendirilmeli	3	4	7
		Sosyal hizmet kurumu ziyaretleri artmalı	1	2	3
		Öğretmenler koruma altındaki çocuklarla daha fazla ilgilenmeli	1	2	3
		Seminerlere koruma altındaki çocuklarla ilgili konular eklenmeli	-	2	2
		Daha iyi okul ortamı oluşturulmalı	-	2	2
		Okul sosyal hizmet kurumu ile koordineli çalışmalı	1	-	1
		Okul yönetimi koruma altındaki çocuklar konusuna eğilmeli	1	-	1
		Okul rehberlik servisi iyi çalışmalı	-	1	1
		Koruma altındaki çocukların okul kaydı kolaylaştırılmalı,	-	1	1
		Okul öğretmenleri motive edilmeli	-	1	1
		Öğretmenler okul saatleri dışında çocukla vakit geçirmeli.	1	-	1
		Okul eğitim öğretim görevini yerine getirmeli	-	1	1
		Okullar/öğretmenler daha otoriter olmalı.	-	1	1
		Okul müfredatında koruma altındaki çocuklar gözetilmeli.	-	1	1

Tablo 4/a’da görüldüğü gibi katılımcılar, karşılaşılan sorunların çözümüne ilişkin “okul tarafından yapılması gerekenler” alt temasında en çok “Okul personeli-öğretmenler koruma altındaki çocuklar ile ilgili bilgilendirilmeli” önerisinde bulunmuşlardır (f=7). Bunu “Sosyal hizmet kurumu ziyaretleri artmalı” (f=3) ve “Öğretmenler koruma altındaki çocuklarla daha fazla ilgilenmeli” (f=3) önerileri izlemiştir. Bu konuda katılımcıların bazı ifadeleri şunlardır:

Bana göre bu tür çocuklar için bir kere idare veya hangi sınıfa düşüyse öğretmen bu durumu çok iyi biliyor olması lazım (R1).

Öğretmenlere seminer, bilgi tarzı bir şeyler verilebilir (R9).

Katılımcıların, karşılaşılan sorunların çözümüne ilişkin MEB tarafından yapılması gerekenler alt temasındaki önerileri Tablo 4/b’de verilmektedir.

Tablo 4/b. MEB tarafından yapılması gerekenler

Ana Tema	Alt Temalar	Kategoriler	R	S	Toplam (n=23)
Sorunların çözümüne ilişkin öneriler	MEB tarafından yapılması gerektenler	MEB bu çocuklarla ilgili birim kurmalı	-	2	2
		MEB bu çocuklarla ilgili özel bir çalışma yapmalı	-	2	2
		MEB koruma altındaki çocuklarla özel çalışmalı.	1	-	1
		MEB koruma altındaki çocuklara ayrı bir sınıf açılabilir	-	1	1
		MEB akademik başarıyı artırıcı çalışma yapabilir	1	-	1
		MEB sosyal çalışmacı istihdam etmeli	-	1	1

Tablo 4/b’de görüldüğü katılımcılar, karşılaşılan sorunların çözümüne ilişkin “MEB tarafından yapılması gerekenler” alt temasında en çok “MEB bu çocuklarla ilgili birim kurmalı” (f=2) ve “MEB bu çocuklarla ilgili özel bir çalışma yapmalı” (f=2) önerilerinde bulunmuştur. Katılımcıların bu konudaki bazı ifadeleri şunlardır:

Milli Eğitim Bakanlığı bu çocuklarla ilgili özel bir çalışma, program yapmalı (S1).

Milli Eğitim Bakanlığı aslında bu çocuklar için özel bir masa da oluşturabilir. Daire başkanlığı seviyesinde bir şey söylemiyorum, o çok fazla olur. Ama mesela bir şube müdürlüğü seviyesinde oluşturabilir (S7).

Katılımcıların, karşılaşılan sorunların çözümüne ilişkin “sosyal hizmet kurumu tarafından yapılması gerekenler” alt temasındaki önerileri Tablo 4/c’de verilmektedir.

Tablo 4/c. Sosyal hizmet kurumu tarafından yapılması gerekenler

Ana Tema	Alt Temalar	Kategoriler	R	S	Toplam (n=23)
Sorunların çözümüne ilişkin öneriler	Sosyal hizmet kurumu tarafından yapılması gerektenler	-Okul ziyaretleri artırılmalı	1	3	4
		Sosyal hizmet kurumu çocukların geliş nedenlerine göre hizmet vermeli	-	2	2
		-Sosyal hizmet personeli koruma altındaki çocuklara akademik destek sağlamalı	2	-	2
		-Sosyal hizmet kurumu çocuklarla daha fazla ilgilenmeli	1	-	1
		-Sosyal hizmet personeli çocuk bakımı konusunda eğitilmeli	1	-	1
		-Sosyal hizmet kurumlarında az sayıda çocuk bir arada kalmalı	-	1	1
		-Aile temelli bakım olmalı	1	-	1
		-Koruyucu aile hizmeti yaygınlaşmalı	1	-	1

Tablo 4/c’de görüldüğü gibi katılımcılar, karşılaşılan sorunların çözümüne ilişkin “sosyal hizmet kurumu tarafından yapılması gerekenler” alt temasında en çok “Okul ziyaretleri artırılmalı” (f=4) önerisinde bulunmuşlardır. Bunu “Sosyal hizmet kurumu çocukların geliş nedenlerine göre hizmet vermeli” (f=2) ve “Sosyal hizmet personeli koruma altındaki çocuklara akademik destek sağlamalı” (f=2) önerileri izlemiştir. Katılımcıların bu konudaki bazı ifadeleri şunlardır:

Yani bu çocukların şöyle dediğim gibi sevgi evindeki sorumlular bize mesela aylık gelecekler, bizden bilgi hani onların da takip etmesi gerekiyor çocuklarla ilgili durumu (R7).

Genelde bize düşüyor sorumluluk. (Sorumlunun) sık sık gidip görüşmesi lazım çocukların durumu hakkında (S4).

Katılımcıların, karşılaşılan sorunların çözümüne ilişkin “diğer yapılması gerekenler” alt temasındaki önerileri Tablo 4/d’de verilmektedir.

Tablo 4/d. Diğer yapılması gerekenler

Ana Tema	Alt Temalar	Kategoriler	R	S	Toplam (n=23)
Sorunların çözümüne ilişkin öneriler	Diğer yapılması gerekenler	Önyargılar kalkmalı	2	2	4
		Çocuklara entelektüel destek sağlanmalı.	1	-	1
		Derinlemesine araştırmalar yapılmalı.	1	-	1
		Biyolojik anne babalar bilgilendirilmeli.	1	-	1
		Koruma altındaki çocuklar aile ortamına kavuşturulmalı	-	1	1
		Merhamet	1	-	1
		Bakanlıklar düzeyinde diyalog artırılmalı	-	1	1
		Koruma altındaki çocuklara pozitif ayrımcılık yapılmasın	-	1	1
		Koruyucu ve önleyici hizmetler geliştirilmeli	1	-	1
		Koruma altındaki çocuklara psikolojik destek sağlanmalı	1	-	1

Tablo 4/d’de görüldüğü gibi katılımcılar, karşılaşılan sorunların çözümüne ilişkin “diğer yapılması gerekenler” alt temasında en çok “Önyargılar kalkmalı” (f=4) önerisinde bulunmuşlardır. Katılımcıların bu konudaki bazı ifadeleri şunlardır:

Onlara da bence normal çocuklar gibi davranılmış olsa acınmadan ya da hani bir farklı, bir farklı durum özelliği olan bir çocuklar gibi davranılmasa, bence onlar hayata daha çabuk kazanılacak diye düşünüyorum (R2).

Yani önyargıların biraz daha kalkması lazım veya bu çocukların bu herkeste var, bunlara kurumda nasıl davranıyorlar, yani unları evdekiler nasıl davranıyor veya genelde şöyle bir kanı var, bunlar dayak yiyor sürekli. Bizde de çocuklardan kullananlar var bunu (S4).

Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Sosyal Hizmet Kurumlarıyla İşbirliğine İlişkin Görüşler

Katılımcıların koruma altındaki çocukların korunmasında okulun sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğine ilişkin görüşleri Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. Okulun sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliği

Ana Tema	Alt Temalar	Kategoriler	R	S	Toplam (n=23)
Okulun Sosyal Hizmet Kurumlarıyla İşbirliği	Olumlu	Öğretmenler sosyal hizmet kurumunu ziyaret ediyor.	5	4	9
		Sosyal hizmet görevlileri öğretmenlerle sık sık görüşüyor.	-	3	3
		Okul ile sosyal hizmet kurumu arasında işbirliği var	1	2	3
		Okul ile sosyal hizmet kurumu arasındaki iletişim iyi	1	1	2
		Sosyal hizmet görevlileri okulu bilgilendiriyor.	1	1	2
	Olumsuz	Ortak çalışmalar yapıyor.	-	2	2
		Bakım elemanları okul ziyareti yapıyor	-	1	1
		Sorun olduğunda okul yönetimi sosyal hizmet kurumuyla iletişime geçiyor.	-	1	1
		İşbirliği yeterli düzeyde değil.	3	4	7
		Ortak çalışma yapılmıyor.	1	1	2

Tablo 5'te görüldüğü gibi katılımcıların, okulun sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğine ilişkin görüşleri olumlu ve olumsuz olmak üzere iki alt temaya ayrılmıştır. Katılımcıların çoğu işbirliği olarak öğretmenlerin sosyal hizmet kurumunu ziyaret etmesini görmüşlerdir (f=9). Sosyal hizmet görevlilerinden üç kişi ise sosyal hizmet görevlilerinin öğretmenlerle sık sık görüşüğünü belirtmiştir. Toplam üç kişi okul ile sosyal hizmet kurumu arasında işbirliği olduğunu ifade etmiştir. Katılımcıların bu konudaki bazı ifadeleri şunlardır:

Bizim okuldaki rehber öğretmenler, böyle bir ekip oluşturduk, sosyal hizmetlere gittiler, oradaki çalışanlara seminer verildi bununla ilgili: Neler yapılabilir, daha iyi nasıl yaklaşılabilir, okulla nasıl işbirliği içerisine girilebilir ile ilgili. Verildi hani (R6).

İşbirliği zıtlama olarak biraz oluyor. Sanki onlar şey olarak bakıyorlar, getiriyorsunuz okula bırakıyorsunuz. ... sanki biz başımızdan atmak için okula gönderiyormuşuz gibi (S11).

Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Sosyal Hizmet Kurumlarıyla İşbirliğini Sağlarken Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Görüşler

Katılımcıların, okulun sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğini sağlarken karşılaşılan sorunlara ilişkin görüşleri Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Okulun sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğini sağlarken karşılaşılan sorunlar

Ana Tema	Alt Temalar	R	S	Toplam (n=23)
İşbirliğinde karşılaşılan sorunlar	İletişim sorunu	4	2	6
	Kurumların birbirini tanımaması	-	2	2
	Ortak hareket edilmemesi	-	1	1
	Kurumların önceliklerinin farklı olması	-	1	1
	Sosyal hizmet çalışanlarının sorumsuz olması	1	-	1
	Rehber öğretmenle görüşülmemesi	1	-	1

Tablo 6'da görüldüğü gibi katılımcılar, okulun sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğini sağlarken karşılaşılan sorunların başında iletişim sorunu olduğunu belirtmişlerdir (f=6). Rehber öğretmenlerin (f=4) sosyal hizmet çalışanlarına göre (f=2) iletişim sorununu daha fazla belirttikleri görülmektedir. Katılımcıların bu konudaki bazı ifadeleri şunlardır:

İlk önce ben sosyal hizmetlerde direkt çocukla ilgilenen bir abla bir öğretmen oluyor, bize bırakırken, iletişime giriyoruz. Telefon numaralarını alıyoruz. Ondan sonra o kişileri bir daha bulamıyoruz. Çağırarak gelmiyorlar. Telefonlarına bakmıyorlar (R6).

Herkes üzerinde olan yükümlülüğü bertaraf etmeye çalışıyor. Dolayısıyla milli eğitim diyor ki, benim görevim eğitim diyor. Ama bizim çocuklarımıza eğitim, bundan önce başka şeylere ihtiyacı var. Biz bu çocukları önce eğitime tam olarak hazırlamadık ki (S10).

Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Sosyal Hizmet Kurumlarıyla İşbirliğini Sağlarken Karşılaşılan Sorunların Çözümüne İlişkin Görüşler

Katılımcıların, okulun sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğini sağlarken karşılaşılan sorunların çözümüne ilişkin görüşleri Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. İşbirliğinde karşılaşılan sorunların çözümüne ilişkin öneriler

Ana Tema	Alt Temalar	R	S	Toplam (n=23)
İşbirliğinde karşılaşılan sorunların çözümüne ilişkin öneriler	İşbirliği geliştirilmeli	2	3	5
	Öğretmenler sosyal hizmet kurumunu ziyaret etmeli	-	5	5
	İletişim güçlendirilmeli	-	4	4
	Ortak etkinlikler düzenlenmeli	3	1	4
	Kurumlar birbirini tanımalı	-	3	3
	Kurum temsilcileri daha sık görüşmeli	1	2	3
	Okul-kurum koordineli çalışmalı	1	2	3
	Ortak toplantılar yapılmalı	2	1	3
	Çalıştay yapılmalı	1	2	3
	Okul ziyaretleri artırılmalı	-	2	2
	Okul personeli-sosyal hizmet personeli birbirini tanımalı	-	1	1
	Çocuklara daha fazla destek olunmalı	-	1	1
Okul yönetimi sosyal hizmet kurumunu ziyaret etmeli	-	1	1	

Tablo 7’de görüldüğü gibi katılımcılar, okulun sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğini sağlarken karşılaşılan sorunların çözümüne ilişkin en fazla “İşbirliği geliştirilmeli” (f=5) ve “Öğretmenler sosyal hizmet kurumunu ziyaret etmeli” (f=5) önerilerinde bulunmuşlardır. “İletişim güçlendirilmeli” (f=4) ve “Ortak etkinlikler düzenlenmeli” (f=4) önerileri ise ikinci en fazla önerilerdir. Katılımcıların bu konudaki bazı ifadeleri şunlardır:

Ya tabii ki milli eğitim ile Milli Eğitim Bakanlığı bizim bakanlığımız işbirliği içinde çalışsa çok daha yüksek verim alırız (S11).

Ortamı görme adına ortak çalıştay yapılabilir yani bu anlamda (R8).

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Katılımcıların görüşleri genel olarak değerlendirildiğinde, okulun koruma altındaki çocuklar için özellikle sosyalleşmeyi sağlama yönünden önemli görüldüğü anlaşılmaktadır. Koruma altındaki çocukların topluma kazandırılmaları onların sosyalleşme süreciyle yakından ilgilidir. Aileleri ile düzenli bir ilişkilerinin olmaması bu çocuklar için aile

kurumunun sosyalleşmedeki rolünü sınırlandırmaktadır (Demirbilek, 2000). Bu nedenle koruma altındaki çocuklar açısından aile dışı kurumların sosyalleşmedeki rolü daha önemli hale gelmektedir.

Karşılaşılan sorunlara ilişkin koruma altındaki çocukların davranış sorunları bulunduğu aynı sayıda rehber öğretmen ve sosyal hizmet çalışanı tarafından belirtilmiştir. Koruma altındaki çocukların akademik başarılarının düşük olması 4 rehber öğretmen tarafından dile getirilirken sadece 1 sosyal hizmet çalışanı bu yönde görüş belirtmiştir. Yani koruma altındaki çocukların akademik başarılarının düşük olması sosyal hizmet çalışanlarına göre daha az önemli bir sorun olarak görülmektedir. Bu durum okulun ve sosyal hizmet kurumunun amaç ve önceliklerinin farklılığından kaynaklanıyor olabilir. Koruma altındaki çocukların davranış sorunları yaşadığı çeşitli çalışmalarda dile getirilmektedir (Francis, 2000; Newton, Litrownik, & Landsverk, 2000; Chamberlain vd., 2008). Zetlin, MacLeod, & Kimm (2012) tarafından yapılan araştırma bulguları da koruma altındaki çocuklarla ilgili okulda karşılaşılan sorunların başında davranış sorunlarının geldiğini göstermektedir. Bu durumda katılımcıların koruma altındaki çocukların davranış sorunlarını vurgulamalarının literatür çalışmalarıyla uyumlu olduğu söylenebilir. Diğer yandan, koruma altındaki çocukların akademik başarılarının akranlarına göre düşük düzeyde olduğu da birçok çalışmada belirtilmektedir (Goddard, 2000; Gustavsson, & MacEachron, 2012). Hatta koruma altındaki çocukların düşük eğitimsel başarıları sıklıkla vurgulanmakta ve bu durum çocuk koruma sisteminin eleştirilmesinin bir aracı olarak da kullanılmaktadır (Berridge, 2006).

Koruma altındaki çocukların okul kaydıyla ilgili sorun yaşandığına ilişkin rehber öğretmenler hiç görüş belirtmezken bu konuda 6 sosyal hizmet çalışanı görüş bildirmiştir. Diğer bir ifadeyle koruma altındaki çocukların okul kaydıyla ilgili sorunları yaşayanların sosyal hizmet çalışanları olduğu söylenebilir. Koruma altındaki çocukların okul kaydında sorunlar yaşanması koruma altındaki çocuklara yönelik olumsuz önyargılarla ilgili olabilir. İlgili mevzuatta öğrencilerin okul kayıtlarının nasıl yapılacağı belirlenmiştir. Diğer yandan koruma altındaki çocukların ikametgâhları korunma ve bakım altında buldukları sosyal hizmet kuruluşları olmaktadır. Bu durumda okul yöneticilerinin kendi okul bölgelerindeki koruma altındaki çocukların kayıt işlemlerinde güçlük çıkarmalarının mevzuat hükümlerine aykırılık teşkil ettiği söylenebilir. Bunun dışında okul yöneticilerinin koruma altındaki çocukları kendi okullarında istememeleri bu çocuklarla ilgili okulda meydana gelen vakaları (disiplin işlemleri vb.) olduğundan daha ağır göstermelerine neden olabilir. Diğer bir deyişle, çocuğun okul değiştirmesi için, çocukla ilgili okulda ortaya çıkan sorunlar olduğundan daha ağır gösterilebilir.

Koruma altındaki çocukların özel/gizli bilgilerinin paylaşımında yaşanan sorunlar katılımcıların çoğu tarafından kabul edilmektedir. Ancak bu konuda sorun yaşandığını belirten sosyal hizmet çalışanlarının sayısı rehber öğretmenlerden daha fazladır. Bu durum sosyal hizmet çalışanlarının koruma altındaki çocukların özel/gizli bilgilerinin paylaşımıyla ilgili sorunları rehber öğretmenlerden ziyade sınıf öğretmenleriyle daha fazla yaşıyor olmalarından kaynaklanabilir. Katılımcılar genel olarak koruma altındaki çocuklarla ilgili okul ile sosyal hizmet kurumu arasında belli düzeyde bilgi paylaşımından yanadır. Ancak bu bilgi paylaşımının sınırları ve ne şekilde olması gerektiği ile ilgili bir standart bulunmadığı anlaşılmaktadır. Bu konuda bir standart olmaması ise çeşitli sorunların ortaya çıkmasına neden olabilir. Örneğin, öğretmenler çocuğun kendisinden gerçekçi olmayan bilgiler alabilirler ve gerçekçi olmayan bu bilgilerle hatalı bir yaklaşım sergileyebilirler. Diğer yandan

standart olmadığında sosyal hizmet çalışanlarının bazıları çok yüzeysel bazıları da çok ayrıntılı bilgi paylaşımı yapabilirler.

Koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolüne ilişkin karşılaşılan sorunların kaynaklarıyla ilgili olarak, okulun sosyal hizmet kurumunu tanımaması ve öğretmenlerin koruma altındaki çocukları tanımaması öne çıkan sorun kaynakları olarak görülmektedir. Okulun sosyal hizmet kurumunu tanımamasını sorun kaynağı olarak görenlerin tamamı sosyal hizmet çalışanı iken öğretmenlerin koruma altındaki çocukları tanımamasını sorun kaynağı olarak bildirenlerin 3 tanesi sosyal hizmet çalışanı 1'i rehber öğretmendir. Gilligan'ın (1998) belirttiği gibi, çocuk koruma hizmetleri ile eğitim hizmetlerinin birbirinden çok farklı görülmesi, çocuk korumada okulun ve öğretmenlerin rolünün yeterince dikkate alınmamasına neden olmaktadır. Öğretmenlerin sosyal hizmet kurumlarını ve koruma altındaki çocukları yeterince tanımaması da bu durumun bir sonucu olarak görülebilir.

Koruma altındaki çocukların geçmiş yaşantıları da önemli bir sorun kaynağı olarak görülmektedir. Diğer yandan etiketlemeye ilişkin sosyal hizmet çalışanları rehber öğretmenlere göre daha fazla görüş bildirmişlerdir. Okullarda çok fazla sayıda ve farklı özelliklerde çocuklar olması, koruma altındaki çocukların okullarda çok küçük sayılarda olması gibi nedenlerle rehber öğretmenler bu konuda daha az görüş bildirmiş olabilir. Yani rehber öğretmenler farklı sorunlara sahip çok fazla öğrenciyle ilgilenmek durumunda kaldıklarından etiketlemeyi koruma altındaki çocuklar özelinde düşünmemiş olabilirler. Ancak koruma altındaki çocuklara yönelik etiketlemenin bu çocukların eğitimsel süreçlerini etkilediği unutulmamalıdır (Altshuler, 2003; Francis, 2000; İnce, Kasapoğlu, & Sezek, 2014).

Okulun mevcut rolünü yerine getirirken karşılaşılan sorunların çözümüne ilişkin okul personelinin koruma altındaki çocuklarla ilgili bilgilendirilmesi önerisi en başta gelen önerilerdendir. Her iki grubun da okul personelinin koruma altındaki çocuklarla ilgili bilgilendirilmelerini önemli gördükleri söylenebilir. Okul ziyaretlerinin artırılması gerektiği önerisi 1 rehber öğretmen ve 3 sosyal hizmet çalışanı tarafından ifade edilmiştir. Okul ziyaretlerinin artırılması gerektiği yönünde rehber öğretmenlerin daha çok görüş belirtmesi beklenirdi. Çünkü genelde okul personeli tarafından velilerin/ailelerin okulu ziyaret etmesi istenir. Burada sosyal hizmet kurumu tarafından okul ziyaretlerinin artırılması gerektiğine yönelik sosyal hizmet çalışanı görüşlerinin daha fazla olması bir özelleştirme olarak da yorumlanabilir. Diğer yandan, öğretmenler sosyal hizmet kurumunu ziyaret etmeli diye görüş bildirenlerin tamamı sosyal hizmet çalışanıdır. Yani sosyal hizmet çalışanları kendilerinin daha fazla okul ziyareti yapmaları gerektiğini belirtirken aynı zamanda öğretmenlerin de sosyal hizmet kurumunu ziyaret etmesini istemektedir. Sorunların çözümüne yönelik rehber öğretmen ve sosyal hizmet çalışanı görüşleri arasında ön yargıların kalkması, okul ile sosyal hizmet kurumu arasında işbirliğinin geliştirilmesi ve iletişimin güçlendirilmesi gibi öneriler de dikkati çekmektedir.

Bilindiği gibi MEB içerisinde koruma altındaki çocuklarla ilgili ayrı bir birim bulunmamaktadır. Milli Eğitim Bakanlığında çocuk koruma hizmetlerinin daha çok Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından yerine getirildiği söylenebilir. Risk altında ve korunması gereken çocuklarla ilgili MEB bünyesinde ayrı bir birim oluşturulması faydalı olabilir. Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planında (2013-2017), okullarda çocuk, aile ve okul yönetimi arasında gerekli işbirliğinin sağlanması ve şiddet öyküsü olan çocukların tespit edilerek psiko-sosyal yönden desteklenmeleri amacıyla 2016 yılı

içerisinde okul sosyal hizmet sisteminin kurulacağı hedeflenmiştir. Bu hedefle ilgili açıklama kısmında ise okul sosyal hizmet birimlerinde sosyal çalışmacı, psikolog, sosyolog gibi meslek elemanlarının çalıştırılmasının ve bu birimlerin rehber öğretmenler ve okul aile birlikleriyle koordineli olarak çalışmasının faydalı olacağı belirtilmektedir. Okullarda sosyal hizmet birimlerinin oluşturulması, çocukların korunması yönünden olumlu katkılar sağlayabilir.

Türkiye’de gerek koruma altındaki çocukların gerekse tüm çocukların korunması açısından eğitim sistemi içerisinde güçlü bir *çocuk koruma* farkındalığına ihtiyaç duyulduğu söylenebilir. Bunun için öncelikle okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin çocuk koruma ile ilgili farkındalıklarının artırılması gerekmektedir. Diğer yandan çocuk koruma hizmetleri kurumlararası bir çalışmayı gerektirdiğinden işbirliği ve koordinasyonun önemi de büyüktür. Bu nedenle eğitim sistemi içerisinde okulun çocuk koruma rolünün önemsendiği bir örgütlenmeye ihtiyaç olduğu söylenebilir.

KAYNAKÇA

- Altshuler, S. J. (2003). From barriers to successful collaboration: Public schools and child welfare working together. *Social Work, 48*(1), 52-63. doi: 10.1093/sw/48.1.52
- Berridge, D. (2006). Theory and explanation in child welfare: education and looked-after children. *Child and Family Social Work 2007, 12*, 1–10. doi: 10.1111/j.1365-2206.2006.00446.x
- Büker, H., & Gültekin, S. (2015). *Çocuk koruma hizmetlerinde koordinasyon eğitimi katılımcı el kitabı* (İkinci baskı). Ankara: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı.
- Celeste, Y. S. C. (2011). Perspectives of looked after children on school experience - a study conducted among primary school children in a children’s home in Singapore. *Children & Society, 25*, 139–150. doi:10.1111/j.1099-0860.2009.00265.x
- Chamberlain, P., Price, J., Leve, L. D., Laurent, H., Landsverk, J. A., & Reid, J. B. (2008). Prevention of behavior problems for children in foster care: Outcomes and mediation effects. *Prevention Science, 9* (1), 17-27. doi: 10.1007/s11121-007-0080-7
- Christian, S. (2003). Educating children in foster care. National Conference of State Legislatures, Children’s Policy Initiative, December 2003. Retrieved from <http://www.ncsl.org/programs/cyf/cpieducate.pdf>
- Crawford, M., & Tilbury, C. (2007). Child protection workers’ perspectives on the school-to-work transition for young people in care. *Australian Social Work, 60*(3), 308-320. doi: 10.1080/03124070701519678
- Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2015 Yılı Sonu İstatistikleri. Retrieved from <http://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/data/544e2899369dc318044059c3/aralik%20ay.pdf>
- Çocuk Koruma Kanunu, 15.07.2005 tarihli ve 25876 sayılı Resmi Gazete.
- Demirbilek, S. (2000). Korunmaya muhtaç gençlerin topluma kazandırılmasında yetiştirme yurtları. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 15*(2), 137-152.
- Francis, J. (2000). Investing in children's futures: Enhancing the educational arrangements of “looked after” children and young people. *Child and Family Social Work, 5*(1), 23-34. doi: 10.1046/j.1365-2206.2000.00141.x
- Gilligan, R. (1998). The importance of schools and teachers in child welfare. *Child and Family Social Work, 3*, 13-25. doi: 10.1046/j.1365-2206.1998.00068.x
- Goddard, J. (2000). The education of looked after children. *Child and Family Social Work, 5*(1), 79-86. doi: 10.1046/j.1365-2206.2000.00143.x
- Gustavsson, N., & MacEachron, A. E. (2012). Educational policy and foster youths. *Children & Schools, 34*(2), 83-91. doi: 10.1093/cs/cds005

- Hadley Centre for Adoption and Foster Care Studies (2015). Children and young people's views on being in care: A Literature Review. University of Bristol, Coram Voice. Retrieved from <http://www.coramvoice.org.uk/sites/default/files/Children's%20views%20lit%20review%20FINAL.pdf>
- İnce, Z., Kasapoğlu, A., & Sezek, S.. (2014). Korunmaya muhtaç kimsesiz çocukların devam ettikleri okulların yöneticilerinin bu çocukların sorunlarına ve sorunların çözümlerine yönelik mesleki donanımları. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 39, 97-119.
- Jackson, S., Feinstein, L., Levacic, R., Owen, C., Simon, A., & Brassett-Grundy, A. (2002). *The costs and benefits of educating children in care*. Working paper 4, Centre for longitudinal studies. Retrieved from <http://eprints.ioe.ac.uk/4116/1/CLSCohortStudiesWorkingPaper4.pdf>
- Jackson, S., & Martin, P. Y. (1998). Surviving the care system: Education and resilience. *Journal of Adolescence*, 21(5), 569-583. doi: 10.1006/jado.1998.0178
- National Rights of Child Strategy Document and Action Plan (2013-2017) [Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı] (2013-2017). Retrieved from <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/12/20131214-15.htm>
- Newton, R. R., Litrownik, A. J., & Landsverk, J. A. (2000). Children and youth in foster care: Disentangling the relationship between problem behaviors and number of placements. *Child Abuse & Neglect*, 24(10), 1363-1374. doi: 10.1016/S0145-2134(00)00189-7
- Sosyal Hizmetler Kanunu*, 27.5.1983 tarihli ve 18059 sayılı Resmi gazete.
- Vacca, J. S. (2008). Breaking the cycle of academic failure for foster children – what can the schools do to help? *Children and Youth Services Review*, 30, 1081-1087. doi:10.1016/j.childyouth.2008.02.003
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (5. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zetlin, A., MacLeod, E., & Kimm, C. (2012). Beginning teacher challenges in structing students who are in foster care. *Remedial and Special Education* 33(1), 4–13. doi: 10.1177/0741932510362506

Atıf için:

Elmacı, D. (2017). Koruma altındaki çocukların korunmasında okulun rolüne ilişkin rehber öğretmenlerin ve sosyal hizmet çalışanlarının görüşleri. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi - Journal of Educational Sciences Research*, 7(2), 79-94. <http://ebad-jesr.com/>